بررسی و نقد تفصیل علامه در رؤیت قبل از زوال

(26:48)

خب حال تفصیلی که علامه فرمودهاند، چیست.

> **احتجّ العلّامة على اعتبار الرؤية قبل الزوال في الصوم بالإجماع المنقول عن السيّد المرتضى و برواتي حمّاد و عبيد- المتقدّمتين- و بأنّه إذا رآه قبل الزوال كان محلّ الصوم باقيا، فيجب ابتداؤه. ثمّ نقل احتجاج الشيخ رحمه اللّه و أجاب عنه، ثمّ قال: لا يقال: الأحاديث التي ذكرتموها يقتضي المساواة بين الصوم و الفطر؛ لأنّا نقول: الفرق إنّما هو الاحتياط للصوم، و هو إنّما يتمّ بما فصّلناه.**
>
> **و فيه أنّ الاحتياط ليس بواجب و إنّما هو أمر ندب إليه، و لو وجب فإنّما يجب فيما لا نصّ فيه، لا فيما ورد فيه النصوص المعتبرة، مع أنّ الاحتياط هنا معارض بمثله إذا رئي الهلال يوم الثلاثين من رمضان؛ لاحتمال كونه من شوّال مع حرمة صوم يوم العيد. و أيضا فالتنزيل على الوجه المذكور إنّما يتصوّر في رواية حمّاد، و أمّا رواية عبيد بن زرارة فهي صريحة في اعتبار الرؤية في الإفطار.**
>
> **و بالجملة، فالجواب إمّا القول باعتبار الرؤية قبل الزوال مطلقا في الصوم و الإفطار، أو القول بعدم اعتباره كذلك. و أمّا التفصيل فلا وجه له أصلا.[1]**

«احتجّ العلّامة على اعتبار الرؤية قبل الزوال في الصوم بالإجماع المنقول عن السيّد المرتضى و برواتي حمّاد و عبيد المتقدّمتين»؛ از جاهای عجیب مختلف استدلال ایشان به روایت عبید است. خیلی عجیب است. درست صد و هشتاد درجه، دلیل و مدلول مقابل هم هستند. خیلی عجیب است. من حتی از فرمایش سید بحر العلوم، رفتم به‌خصوص عبارت مختلف را نگاه کردم، گفتم شاید سید فراموش کرده باشند، اما دیدم در عبارت مختلف آمده است. حال سید تذکر میدهد.

«و بأنّه إذا رآه قبل الزوال كان محلّ الصوم باقيا»؛ هنوز قبل از زوال است، میتواند روز سی ام شعبان را اول ماه مبارک بگیرد و روزه بشود. **«فيجب ابتداؤه»؛** باید اول ماه قرار بدهد.

«ثمّ نقل احتجاج الشيخ رحمه اللّه و أجاب عنه»؛ شیخ فرمودهاند ما باید به شهود عمل کنیم. علامه میگویند ما که نگفتیم به شهود عمل نکنید. اگر دیشبش بود، دو تا موضوع میشود. دو موضوع زمانی مترتب است. دیشب شب سی ام، شهود شهادت دادند عمل میکنیم. اگر شهود ندیدند و شهادت ندادند، اگر فردا دیدیم، به آن عمل میکنیم. این کجایش با هم منافات دارد؟! اینها جواب های علامه به شیخ است.

«ثمّ قال: لا يقال: الأحاديث التي ذكرتموها يقتضي المساواة بين الصوم و الفطر»؛ اگر رؤیت قبل از زوال مجزی است، چه فرقی میکند که سی ام شعبان باشد یا سی ام ماه مبارک؟« **لأنّا نقول: الفرق إنّما هو الاحتياط للصوم، و هو إنّما يتمّ بما فصّلناه»**؛ ما تفصیلی را گفتیم. رؤیت قبل از زوال در اول ماه مجزی است و باید به عنوان سی ام شعبان کنار بگذاری و اول ماه حساب کنید، در آخر ماه نه، اگر قبل از زوال دیدید باید سی ام ماه مبارک حساب کنید. این تفصیل ایشان است.

«و فيه أنّ الاحتياط ليس بواجب و إنّما هو أمر ندب إليه»؛ سید میفرمایند احتیاط که واجب نیست، امری است که به آن سفارش کردهاند. تازه؛ **«و لو وجب فإنّما يجب فيما لا نصّ فيه»**؛ احتیاط در جایی است که دلیل ندارشته باشیم. امارہ ندارشته باشیم. در اینجا که روایت داریم. **«لا فيما ورد فيه النصوص المعتبرة».**

«مع أنّ الاحتياط هنا معارض بمثله إذا رئي الهلال يوم الثلاثين من رمضان»؛ احتیاط چطور معارض است؟ وقتی روز سی ام ماه مبارک قبل از زوال میبینیم، اگر عید باشد صومش حرام است، اگر ماه مبارک باشد صومش واجب است. پس دوران بین محذورین است. در اینجا نمیتوانیم با احتیاط جانب صوم را ترجیح بدهیم. **«لاحتمال كونه من شوّال مع حرمة صوم يوم العيد».**

«و أيضا فالتنزيل على الوجه المذكور إنّما يتصوّر في رواية حمّاد، و أمّا رواية عبيد بن زرارة فهي صريحة في اعتبار الرؤية في الإفطار»؛ اینکه میگویم عجیب است، این است. در مختلف آوردهاند. حضرت در روایت عبید چه فرمودند؟ فرمودند «اذا رئي قبل الزوال فهذا اليوم من شوال». «من شوال» یعنی اول شوال است، عید فطر است بروید بخورید. علامه میگویند آخر ماه باید روزه باشید! درست صد و هشتاد درجه برعکس است. لذا سید میفرمایند: «صريحة». یعنی روایت عبید که صریح در در این تفصیل است.

---

[1] رؤيت هلال، ج۳، ص: ۱۹۸۵

بازبینی #2
ایجاد شده 5 فوریه 2026 15:39:48 توسط ... .
به روزرسانی شده 5 فوریه 2026 15:47:16 توسط ... .